

Auteur Pascale Veerling, Merosch

Eerste aanzet tot Programma van Eisen Circulaire Installaties

“We willen de sector wakker schudden: transitie naar circulaire installatiesector gaat te langzaam”

Klimaatverandering gaat te hard en de circulaire transitie in de bouw gaat te langzaam. Bart Advokaat en Nordin Oudshoorn, adviseurs bij adviesbureau Merosch voor duurzame bouw, schreven daarom een Programma van Eisen Circulaire Installaties. “Er is al veel mogelijk op het gebied van circulaire installaties, maar er gebeurt nog weinig in de praktijk. Het tempo moet opgevoerd worden. Vanuit die filosofie zijn wij begonnen met het Programma van Eisen Circulaire Installaties,” legt Advokaat uit.

Met welk doel hebben jullie het Programma van Eisen Circulaire Installaties glanceerd?

Oudshoorn: “Het voornaamste doel voor ons is om een minimale grenswaarde te stellen op het gebied van circulariteit van installaties. Het doel is ook om dat in de toekomst steeds een stukje ambitieuzer te maken en verder in te vullen. Uiteraard in samenwerking met de leveranciers, adviseurs, opdrachtgevers en andere partijen. Want alleen samen kun je die transitie versnellen. Advokaat: “We willen ook inzichtelijk maken wat de ondergrens is. Zo willen we de sector uitdagen en tot actie verleiden. Als er 1 ding uit het PvE naar voren komt, is het wel dat we een lange weg te gaan hebben. Het is mogelijk, maar er gebeurt te weinig. Wij willen de branche wakker schudden.”

Waarom blijft de transitie naar circulair bij installaties achter?

Oudshoorn: “Vanuit opdrachtgevers is er te weinig vraag om bepaalde niveaus van circulariteit te halen binnen installaties. Aan de andere kant wordt die optie door de leveranciers nog niet geboden. Er wordt nog steeds veel traditioneel aangeboden, er is geen prikkel vanuit wet- en regelgeving om dat anders te gaan doen. Daarnaast:

circulariteit wordt gezien als de duurder optie, daarom worden circulaire installaties vaak op voorhand al uitgesloten. Wij hebben als Merosch mooie praktijkvoorbeelden waaruit blijkt dat circulair lang niet altijd duurder is. Maar we moeten het als sector gaan omarmen”.

Advokaat: “Je ziet bijvoorbeeld nu dat er regelmatig circulaire toepassingen bij bouwkundige onderdelen worden toegepast. Bij installaties blijft dat achter. Dat komt ook door de technische complexiteit. Veel producten bestaan uit tal van andere kleine onderdelen, denk aan een warmtepomp bijvoorbeeld. We moeten met elkaar anders gaan denken en die producten stap voor stap verduurzamen. Want die technische complexiteit maakt het gewoon lastiger dan bijvoorbeeld isolatiematerialen. Er wordt bij projecten te vaak gekozen voor de route met de minste weerstand. Maar dat kunnen we ons gewoon niet veroorloven.”

Wat zijn de belangrijkste punten die naar voren komen uit het PvE?

Oudshoorn: “In het PvE houden we rekening met een aantal factoren of KPI's. Eerst is er onderscheid gemaakt tussen installaties met de meeste impact, denk dan bijvoorbeeld aan PV panelen, ventilatie units en warmtepompen. En daarbij zijn we gaan kijken naar de KPI's. Welke KPI's kunnen we opstellen op het gebied van circulariteit en installaties? We hebben nu 7 KPI's in het Programma van Eisen staan: beste keuze van installaties op dit moment, de maximale milieukosten indicator, materialisatie, minimale losmaakbaarheidsindex, minimale percentage hergebruik of hernieuwbaar, toxiciteit en uitsluitingen. Bij het opstellen van de KPI's is ook gekeken naar initiatieven en leidraden zoals het Nieuwe Normaal, waar we als Merosch zijnde ook nauw bij betrokken zijn.”

Advokaat: “Die losmaakbaarheidsindex is belangrijk om ervoor te zorgen dat je installaties kan onderhouden en kan hergebruiken in de toekomst. De milieubelasting van een installatie zien we als een van de belangrijkste KPI's omdat dat direct de milieubelasting van een installatie omschrijft. Momenteel lopen we daar nu tegen aan; veel installaties hebben heel weinig tot geen circulaire toepassingen.

S-installaties

Installatie onderdeel	Beste keuze dit moment	Maximale MKI*	Materialisatie	Losmaakbaarheidsindex** minimaal	Min. % volume hergebruikt of hernieuwbaar	Toxiciteit	Overig (uitsluitingen)
Waterleidingen	Hergebruik	0,04 per m ¹	Gerecycled kunststof of biobased PVC	0,6	20%		Instorten niet toegestaan
Wastafels, kranen en toiletten	Hergebruik of tweedehands		0,95				

W-installaties

Installatie onderdeel	Beste keuze dit moment	Maximale MKI*	Materialisatie	Losmaakbaarheidsindex** minimaal	Min. % volume hergebruikt of hernieuwbaar	Toxiciteit	Overig (uitsluitingen)
WTW-unit woning	CAT 1 product uit NMD						
Luchtbehandelingskast	Zoveel mogelijk centraal (hoeveelheid kasten beperken)						
Luchtkanalen	Hergebruik		Gerecycled aluminium	0,6	Min. 20%		Instorten niet toegestaan
Luchtroosters	Hergebruik of biobased			0,8			
Warmtepomp tot 40 kW							Koudemiddel met een GWP van max. 4
Warmtepomp vanaf 40 kW							
Bronstelsysteem (WKO, lussen, lucht, PVT, etc.)	WKO of lucht						
Zonnecollectoren							
CV/GKW leidingen	Kunststof leidingen			0,6	Min. 10%		Instorten niet toegestaan
Vloerverwarming	Droogbouwsysteem						
Convectoren							
Klimaatplafonds	CAT 1 product uit NMD						
Inductie-units							

E-installaties

Installatie onderdeel	Beste keuze dit moment	Maximale MKI*	Materialisatie	Losmaakbaarheidsindex** minimaal	Min. % volume hergebruikt of hernieuwbaar	Toxiciteit	Overig (uitsluitingen)
PV-panelen	CAT 1 product uit NMD	30 per m ²					
Verlichtings-armaturen	Hergebruik of hout			0,6			
Kabelgoten en kabelladders	Hergebruikt of tweedehands			0,8	Min. 10%		

Tabel 1: In het door Merosch opgezette standaard Programma van Eisen Circulaire Installaties zijn voor de meest impactvolle installaties en onderdelen milieu KPI's opgesteld. Het is de bedoeling dat de markt samen de nog lege plekken gaat invullen, zodat steeds meer installaties meer circulair worden.

Foto 1: Circulariteit van de bouwkundige en installatietechnische onderdelen stond tijdens de transformatie van het iconische kantoorgebouw Het Zandkasteel in Amsterdam centraal in het ontwerp en de uitvoering, waarbij Merosch betrokken was.

En maar weinig echt doordachte oplossingen. Het minimale percentage hergebruik of hernieuwbaar zegt ook wel iets over de hoeveelheid nieuwe materialen die toch nog nodig zijn. Want nieuwe niet duurzame materialen vormen nog steeds een groot onderdeel van alle nieuwe installaties. We sluiten de kringloop nog veel te weinig, hier ligt in de bouwbranche een grote uitdaging. We moeten de natuurlijke en de technische kringloop gaan sluiten."

Hoe hebben jullie het Programma van Eisen inhoudelijk vorm gegeven?

Oudshoorn: "We hebben gebruik gemaakt van beschikbare data die er op dit moment is op de markt en natuurlijk onze eigen ervaring en kennis die we op hebben gedaan bij projecten die we doen. Op basis daarvan hebben we voor een aantal onderdelen een minimale grenswaarde kunnen stellen, waarover we graag in discussie gaan met leveranciers en andere partijen. We willen er graag achter komen of wij de juiste interpretatie hebben van de data."

Advokaat: "Merosch heeft als bureau veel kennis en kunde op het gebied van installaties, we zijn al 15 jaar actief met de nadruk op het verduurzamen van de sector. We hebben veel inzicht in de beschikbaarheid van materialen. We hopen eigenlijk dat het beeld dat we in het PvE schetsen niet compleet is, want dat zou betekenen dat er nog veel meer circulaire producten op de markt zijn dan dat

wij zien. We realiseren ons dat er van een product wel meerdere leveranciers moeten zijn voordat je een minimale grenswaarde kan stellen. We laten dan ook grenswaarden zien van producten waarvan we weten dat er minimaal drie of meer leveranciers zijn. Dat doen we omdat we weten dat die producten dan breed toe te passen zijn in projecten."

Hoe zet Merosch het Programma van Eisen zelf in?

Oudshoorn: "Binnen elk project willen we het als minimale grenswaarden hanteren. Wij nemen het zelf mee binnen ons eigen technische Programma van Eisen en bestekken. Wij nemen het mee als ondergrens in onze adviezen naar de markt. In de uitvraag richting de installateurs. Zo passen wij het zelf toe. We proberen wel in alle projecten al een stapje verder te gaan. Onze ambitie is veel hoger dan wat we in het Programma van Eisen benoemen. Het Programma van Eisen willen we echt als vangnet gebruiken: dit is wat we minimaal kunnen en willen doen. Dit is de minimale ondergrens die iedereen meteen kan doorvoeren."

Advokaat: "Daarnaast willen we dit als standaard voor de markt introduceren. Niet dat het alleen een Merosch-ding blijft, maar juist als een breed gedragen Programma van Eisen voor Circulaire Installaties. Waarbij wij als markt de ondergrens met elkaar inzichtelijk hebben gemaakt. We begrijpen dat de markt nu nog niet zo ver is, maar op termijn moeten deze minimale eisen een no-brainer zijn."

Gaan jullie het Programma van Eisen Circulaire Installaties nog verder ontwikkelen?

Oudshoorn: "Wij willen graag samen met de markt, leveranciers en opdrachtgevers de tabel verder gaan vullen. We willen in discussie gaan over de grenswaarden die we nu hebben gesteld en de lege tabellen nog te vullen."

Advokaat: "Het zou geweldig zijn als we met elkaar die grenswaarden nog kunnen verleggen naar een hoger niveau. Wij vinden dat de transitie naar circulaire installaties meer aandacht en energie verdient. We moeten daar stappen gaan zetten met elkaar. Dat betekent dat we enerzijds de blinde vlekken kunnen invullen en anderzijds de grenswaarden verleggen."

Wat zijn nu nog de blinde vlekken van het Programma van Eisen Circulaire Installaties?

Advokaat: "Met name dat wij als adviesbureau maar ook als markt voor veel installaties gewoon nog niet weten hoe circulair dat zou kunnen of moeten zijn. Dat zouden we graag met de markt en de leveranciers onderzoeken: wat is het minimale niveau wat we met installaties kunnen behalen? Wij doen een voorzet, maar vragen daarin dus ook echt om hulp vanuit de markt."

Oudshoorn: "Het zou mooi zijn als de installatiebranche niet alleen energetisch steeds verder optimaliseert maar ook op het gebied van materialen steeds efficiënter en duurzamer wordt. Veel leveranciers worden beoordeeld en gekozen op COP's en efficiëntie, daar verkopen ze hun producten natuurlijk ook mee. Het is voor veel materialen gewoon onbekend wat de milieubelasting is. En de herbruikbaarheid blijft achter, terwijl de afvalberg en de milieubelasting groeien. Met deze minimale eisen willen we de markt uitdagen om een bepaald niveau op het gebied van de circulaire KPI's te halen. Want we hebben de installatiebranche nodig om circulariteit van installaties naar een hoger niveau te brengen."

Het PvE Circulaire Installaties is dus het begin van iets groots?

Oudshoorn: "Ja, we staan aan het begin van iets groots. We willen de installatiesector in beweging zetten. We doen hiermee dan

ook een oproep aan de installatiesector om mee te denken en te ontwikkelen aan dit Programma van Eisen Circulaire Installaties. Daarom organiseren wij bij Merosch dit voorjaar een bijeenkomst met leveranciers, die actief bezig zijn met circulariteit van A-merken, leveranciers die zichzelf kwalificeren als koploper. Houd voor de exacte datum en tijd onze website merosch.nl in de gaten. Met elkaar willen een Programma van Eisen Circulaire Installaties 2.0 versie maken. Om een breed gedragen minimaal niveau van circulariteit binnen te installatiesector te definiëren en vervolgens de lat steeds verder te verleggen. Langer in de afwachstand blijven kunnen we ons klimaat technisch simpelweg niet veroorloven."

Foto 2 + 3 + 4: Uit het kantoorgebouw zijn meerdere installatieonderdelen verzameld en bewaard voor hergebruik.